

УДК: 165.745+614

ФІЛОСОФСЬКЕ ОБГРУНТУВАННЯ ПРОГНОСТИЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ І «ЗДОРОВОГО СУСПІЛЬСТВА»

Голянич М.Ю., Сініцина А.В.

ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

м.Івано-Франківськ, Україна

Резюме: У статті на основі аналізу висловлених українськими та зарубіжними мислителями положень розглядається філософське обґрунтування прогностичної концепції здоров'я людини і «здорового суспільства». Концептуальний підхід до вивчення питання здоров'я людини і виникнення медицини та системи охорони здоров'я започатковано в давні часи і розвинуто багатьма українськими мислителями ХХ – початку ХХІ сторіччя.

Зміст статті вміщує аналіз прогностичних ідей відомого вченого Миколи Амосова стосовно взаємозв'язку людини і суспільства та умов підтримки «рівня здоров'я» людей, формування у них «здорових потреб» у процесі вивчення цивілізації. Показано значущість фізичного виховання і спорту для збереження «здорової нації» та формування «культури тілесності» для піднесення життєтворчості сучасної людини у «філософії спорту» сучасного дослідника Михайла Ібрагімова. Також розкрито принцип конкордизму Володимира Винниченка. Розглянути важливі джерела збереження життя й здоров'я українського народу Юрієм Липою.

Автори вважають необхідним у центрі світоглядної переорієнтації поставити здорову людину як біосоціальну і духовну особу та пропонують розробити перспективну програму «Здорова людина у здоровому суспільстві».

Ключові слова: здоров'я людини, «здорове суспільство», здоровий спосіб життя, здорова соціальна політика, майбутнє, медицина.

Співвідношення і взаємозалежність розвитку людини і суспільства залишається актуальною проблемою, яка ще більше загострюється у сучасному динамічному глобалізованому світі. У суспільний дискурс частіше влітаються багатоаспектні питання здоров'я людини, до вирішення яких звертаються дослідники різних сфер суспільного життя. Тому особливого значення набуває філософське осмислення феномену здоров'я як надважливої якості людського життя, як базової цінності для кожної особистості, як умови розвитку людства у майбутньому.

Початки концептуального підходу до вивчення питання здоров'я людини сягають у античні віки, коли поширилася думка про єдність душі з тілом, для загартування якого стали популярними фізичні вправи, спортивні змагання. Твердженню римського мислителя Ювенала «У здоровому тілі – здоровий дух» передували

ідеї Гіппократа про здоров'я як умову щасливого життя людей, а також міркування Піфагора про рівновагу людини з природою, щоб кожен правильним харчуванням дбав про своє здоров'я і вів здоровий спосіб життя задля здоров'я своїх нащадків [16, с.499].

Демокріт зауважував, що люди хочуть бути здоровими, але самі найбільше шкодять здоров'ю, а Емпедокл пропонував змінювати довкілля для створення сприятливих умов людського життя. Платон, вважаючи здоров'я природною властивістю людини, а лікарським мистецтвом – уміння відшукувати «в тілі добре і здорове начало», радив дотримуватися правил здорового способу життя, щоб «кожному виконувати ... призначену якусь справу в суспільстві», а «не розкошувати», щоб «не займатися все життя марним лікуванням своїх хвороб», «вдаючи з себе вічно хворого», що «відволікає увагу від роботи» [15, с.186,187]. Для підтримання здоров'я та удосконалення людини, її здатності долати труднощі потрібно займатися, на думку Платона, гімнастичними вправами по чергово з «музичним мистецтвом», що даватиме «врівноваженість душі» та «здоров'я тіла» [15, с.185]. Якщо тіло не здатне подолати хворобу, то «наступає кінець», тому «лікують тіло душею», бо «кращий душевний стан своїми добрими якостями обумовлює найкращий стан тіла». До такого стану швидше наближаються мудрі з «філософським началом» [15, с.183, 193], - зробив висновок Платон.

Ще раніше представники гіппократичної школи поставили питання, яке «відноситься скоріше до філософії, до того, що писали Емпедокл та інші про природу, - що є людина першопочатково, що дозволить лікарям дізнатися: що є людина по відношенню до їжі і пиття, та що – по відношенню до інших занять...» [16, с.565]. Таким положенням підтверджувалася методологічна роль філософії у розвитку медицини, а також прогностична ідея про виникнення філософії здоров'я.

Антропоцентричність поглядів мислителів доби Відродження сприяла філософському обґрунтуванню турботи суспільства про здоров'я членів громад, для яких небезпечним виявилось поширення хвороб, спричинених неправильним способом життя, «тріховною» поведінкою людей. У процесі світоглядної переорієнтації піклування про здоров'я і моральні норми поведінки постають спільним обов'язком громадян і держави, яка організовує

систему охорони здоров'я. Здоров'я набуває суспільного значення для забезпечення й підвищення працездатності різних верств населення як фактору економічного й соціального розвитку країни. Водночас із урізноманітненням форм співдії громадян і держави в організації та розбудові системи охорони здоров'я, нових напрямів розвитку медицини зростатиме відповідальність державних органів, суб'єктів господарювання та громадських об'єднань за поліпшення умов праці, сфери обслуговування, організації відпочинку людей, а також кожного за дотримання здорового способу життя.

У майбутньому цивілізованість країн більше визначатиметься не тільки законодавчим закріпленням прав громадян на життя, але й реальним забезпеченням їх права на здоров'я.

Крізь “дзеркало майбутнього” розглянув проблему здоров'я український мислитель Володимир Винниченко, який у працях “Відродження нації”, “Конкордизм” обґрунтував необхідність узгодження способу життя людини з природою і нормами суспільного здоров'я. “Дискордизм” в суспільстві, “кривогага” в людському організмі спричиняють хвороби, а із хворих людей не може бути здорове суспільство. Щоб бути здоровою, людина, на думку В.Винниченка, мала б повернутися передусім до здорового харчування, бо “панське з розкошами приводить організм до розбалансування сил, особливо небезпечним є отруєння від “диктатури наркотизму”, тобто надмірність годування, неприродність шкідливих звичок, вживання засобів збудження організму (алкоголь, паління тощо) задля приємності, що перетворюється у могутню силу, рабом якої стають люди із розладом фізичних і психічних сил” [7, с.271]. Великої шкоди суспільному здоров'ю завдає “гіпертрофія егоїзму”, а “війна страшним дамкловим мечем висить над людством” і тому “народи хворі”, вони потребують лікування – як переможені, так і переможці [7, с.273], - вважав В. Винниченко.

Під таким кутом зору розглядав майбутнє України лікар за фахом, український публіцист, один з ідеологів і утверджувачів національної ідеї Юрій Липа, наголосивши на першочерговості фізичного збереження української нації і здоров'я кожного українця. У праці “Призначення України” він писав: “Не є першим обов'язком живого організму – загинути, а лишень не датися загинути, вийти з безпеки оборонною дорогою”, а деякі “державники” прикриваються численністю українців для “доцільності” прокласти дорогу до перемоги ріками крові – відповідальні за це”. “Забава в марнотратство крові – це один із найбільших злочинів щодо своєї раси” і “нема прощення тим, що викликали безцільне для раси і Провидіння пролиття крові” [14 с.176]. Життя і здоров'я людей є “найцінніше” із усіх цінностей України, як наголосив Ю. Липа, звертаючись до майбутніх керівників Української держави.

Принагідно скажемо, що і визначний поет й українознавець Богдан Лепкий акценту-

вав і перестерігав не надто вдумливих політиків: «То не штука вмерти за Україну, а штука – жити за неї».

Співзвучні думки висловив український філософ в діаспорі Юліян Вассиан, наголошуючи у праці “Степовий сфінкс” на визначальному для майбутнього становищі української людини, від чого залежатиме – “бути чи не бути нашому народові на землі”, коли “найбільший змаг відбудеться ... під прапором найвищих цінностей” [6, с.168].

Вирішенню цих питань надалі мав би сприяти, як вважав В. Винниченко, конкордизм – система “реорганізації сил людського організму (чи то індивідуального чи то колективного)” [7, с.86, 82]. Конкордистська система включає переорієнтацію людей від “завоювання природи” до погодження людської діяльності з силами природи, з яких “ще невідомих людині є стільки, що на саме тільки зазнайомлення з ними у майбутнього людства не вистачить віку в мільйони років” [7, с.100, 101], - відзначив літератор і політик. Він вважав важливим для гармонізації людини з природою віднаходити нові підходи до структури розселення людей, особливо в сучасних містах з їх “задушливістю, всякою проти-природністю”, щоб викоринити джерела отруєння здоров'я і життя населення. “Конкордизм ... має охопити *всі* потреби людей, *всі* галузі їхньої діяльності, *все* оздоровити, змінити, перетворити”. У недалекому майбутньому більше роботи буде виконувати техніка, а конкордизм забезпечуватиме “погодження сил, здоров'я, енергію, яку організм з насолодою буде витрачати в роботі – грі” [7, с.308, 340], - прогнозував В. Винниченко. Він, вказуючи на стихійне виконання закону природи – підсвідомого, непоборного, безперестанного потягу до погодження з нею”, що виявляється у заняттях спортом, передбачав зростання його ролі і поширення у світі [7, с.109].

На розробку концепції здоров'я людини та її спрямування у майбутність найвагоміший вплив мали прогностичні ідеї українського вченого в галузі медицини Миколи Амосова. У працях “Мій світогляд”, “Книга про щастя й нещастя”, “На порозі нового віку”, “Роздуми про здоров'я”, “Світ на порозі ХХІ століття” та інших він висловив оригінальні ідеї щодо майбутнього при розгляді проблеми взаємозв'язку суспільних процесів і розвитку людини. Вчений обґрунтував “коефіцієнт майбутнього”, який полягає в оцінці прийдешніх подій за відчуттями теперішнього. “Коефіцієнт майбутнього” допомагає також реально оцінювати прогнози і відповідно діяти: “щоб уникнути в майбутньому великої біди, треба пожертвувати частиною приємного в теперішньому” [1, с. 5].

За таким коефіцієнтом і здатністю передбачати люди поділяються на тих, що тільки “близько бачать” і “далекоглядних”, на песимістів і оптимістів, а також на сильних, котрі турбуються майбутнім, і “громадян слабого типу, яких менше тривожить майбутнє”, як класифікував всесвітньо знаний хірург [2, с. 36,

188]. Він вбачав у зневажанні майбутності “корінь глобальних проблем” і, вказуючи на малоймовірність правильної відповіді про майбутнє, все ж таки припускав розробку гіпотез подальшого розвитку суспільства як самоорганізуючої мінливої системи.

“Точкою відліку в будь-яких прогнозах суспільства є людина”, поведінку якої визначають не тільки гени, але й створена у процесі творчості і одержувана в суспільстві інформація через знання, науку, переконання та моделі задоволення потреб. Тому потрібно, на думку вченого, формувати в людині “правильні домагання” і “здорові потреби”, що ставатиме найважливішим для особистого щастя і для всього суспільства [5, с. 3, 5].

Хоч біологія людини, як писав М. Амосов, тягарем “висить на розумі людства, заважаючи йому управляти своїм майбутнім” [2, с. 82], але потреби людські піддаються коригуванню під впливом культури, моралі, релігії через переконання і віру. При економії ресурсів та виведенні нових видів рослин і тварин на Землі можна б прогодувати понад 10 млрд. людей, якщо буде “їжа для здоров’я, а не для задоволення”, “поміrkована доза розваг і добра доза праці, щоб не перенасичуватися”. “Такі потреби найновіша техніка здатна задовольняти при збереженні біосфери на вічні часи” [1, с. 6], – стверджував вчений, водночас вказуючи на загрозу біологічного виродження народу через пияцтво, що має соціальні джерела, які можна б загальмувати внутрішніми переконаннями людей.

При цьому висловив гіпотезу про виховання переконань та можливість впливати на егоїзм людини виховними зусиллями. Для цього треба відшукувати фактори, які “змінюють генетично закладену програму людини й перетворюють її із первісної в сучасну, котра відповідатиме рівню цивілізації” [1, с. 147]. “Сучасна цивілізація пропонує людині для здорового і тривалого життя набагато більше можливостей, ніж обмежень”, тому в цих умовах треба вчити людей реалізовувати нові можливості, нейтралізуючи надмірні психічні подразники, передусім поповнювати брак фізичних навантажень постійним тренуванням для підтримки “рівня здоров’я”, що є показником інтенсивності прояву життя, як оцінював автор “Роздумів про здоров’я” [4, с. 151].

Тому й зростатиме в майбутньому роль фізичного виховання й спорту, які входитимуть у повсякденне життя людей, утворюючи “специфічну сферу суспільної життєдіяльності”, про що доводить сучасний український філософ Михайло Ібрагімов у працях “Гуманізація як основна філософська тенденція у розвитку сучасного спорту”, “Філософія спорту в генезі історико-культурних студій та вітчизняних перспектив”, “Філософія спорту як новий антропологічний проект” та інших. Він, розробляючи новий напрям – “філософію спорту”, прогностично зауважує: “застаріла парадигма фізичного виховання і спорту не відповідає реаліям ХХІ століття” [13, с. 56]. Адже попередні гасла вже не

зацікавлюють молодь заняттями фізичної культури і тому невідкладно треба відновлювати престиж рухової активності, привабливість спортивної діяльності як “конструкта прогресу і факторів збереження національного здоров’я” [13, с. 57]. Поняття здорової нації, на думку філософа, включає не тільки фізичне здоров’я, а й здатність долати різні перешкоди, прояви “душевної хвороби”, такі, як тютюнопаління, наркоманія, алкоголізм, що вкорочують тривалість життя людини, призводять до втрати його сенсу і викликають збайдужіння до стану свого здоров’я. Тому фізичне виховання людей постає найгострішою глобальною проблемою “виживання людства як роду”, вирішення якої передбачає утвердження здорового способу життя кожного індивіда, поширення суспільного ідеалу “здоров’я як змісту життя”, залучення різних верств населення до занять з фізичного виховання, прикладних видів спорту, до переорієнтації спорту на масово-оздоровчий для піднесення змагальної діяльності людей з метою забезпечення їх тривалої життєдіяльності [12, с. 49].

При цьому філософ пропонує посилювати гуманістичну складову фізичної культури, що є одним із способів “приборкання агресивності” та умовою підвищення соціальної активності людей. Назвавши спортивну культуру чи не єдиною формою “відтворення натурально-природного субстрату людської діяльності”, М. Ібрагімов закликає ще більше розкривати потенціал уроків фізичного виховання, щоб у найближчому майбутньому “здійснити поворот до людського тіла як природного феномену для піднесення життєтворчості людини в нових реаліях світу, таких як технологізація і комп’ютеризація всіх сфер суспільного життя” [12, с. 46].

Вчений застерігає: “Суспільна недооцінка значущості здорової тілесності людини” несе в собі загрози, які “ставлять під сумнів перспективи виживання людства як біологічного виду” [10, с. 134]. Тому надзвичайно важливим стає формування у суспільній свідомості ідеалу здоров’я “органічною константою в ньому активної фізкультурно-спортивної рухової діяльності”, яка постає соціальною творчістю, “активним конструктом культурно-цивілізованого процесу” [10, с. 238, 245]. Під таким кутом зору М. Ібрагімов вважає актуальними подальші дослідження основних тенденцій розвитку спорту з врахуванням ще більшого впливу цивілізаційних факторів у майбутньому.

У новій концепції збереження здоров’я нації і окремої людини, на думку М. Ібрагімова, необхідна переорієнтація людей на фізичну культуру, бо “лише 60% сучасних 16-річних юнаків нашої країни можуть досягти пенсійного віку”, “80% випускників вищих навчальних закладів мають вади здоров’я”, а педагогічний процес у школах “примушує дітей до 75% навчального часу перебувати у статичному положенні”, “гіподинамія спричиняє соціальну пасивність молоді, а кволе “комп’ютеризоване” людське тіло стає безпорадним у подоланні перешкод, які неминуче очікують на кожному мо-

лоду людину” [11, с. 98, 99].

Поставивши питання про формування нового спеціалізованого напрямку розвитку знань про людину, М.Ібрагімов наголошує на “культурі тілесності” людини, що формується вихованням, соціалізацією, її “укоріненням”, самоідентифікацією в процесі суспільно-політичної практики [11, с. 103] і передбачає зростання ролі фізичної культури у майбутньому людства. Такий футурологічний погляд автор аргументує також думкою М.Амосова: “щоб над людством не висіла загроза самознищення”, треба постійно дбати про фізичний стан людського організму [10, с. 110].

М. Амосов у праці “Світ на порозі ХХІ століття” назвав закономірності змін у ході історії людства “визріванням цивілізації”, що відбувається в усіх країнах, але з різною швидкістю і в залежності від науково-технічного прогресу [5, с. 8]. Однак зауважив, що навіть при нових біотехнологіях, досягненнях медицини, підвищенні профілактичної функції фізичного виховання і спорту людям і в майбутньому все ж таки “для здоров’я доведеться напружуватися” [2, с. 96]. Вони відразу не перетворюються в ангелів, ще залишатимуться жадібність, жорстокість, як реально оцінював вчений, відзначивши, що у суспільстві певний порядок залежить від ідеології, моралі, котрі визначають “що добре, а що погано”, і тому має розширюватися “поле ідей”, які “з’являються і накопичуються в цивілізаціях, наче гени в процесі еволюції” [5, с. 6, 7]. У майбутньому ознаки визрівання цивілізації нарощуватимуться за основними векторами розширення демократії, регулювання ринку, стимулювання економіки, соціального захисту, освіти, науки, охорони здоров’я, екології в напрямку “зрілого суспільства” [5, с. 8].

Особливість сучасного стану становлення цивілізації мислитель пов’язував із подальшим зміцненням міжнародних зв’язків, поширенням нових технологій, впровадженням єдиних стандартів, зокрема у захисті громадянських прав; а також з розвитком світової економіки, поглибленням співробітництва та інтеграції країн, розширенням ЄС, становленням екології як частини моралі людства. Глобалізація, з одного боку, сприяє поширенню ідей гуманізму, нових вимог ООН до країн, які порівнюються за “індексом людського розвитку”, за ступенем “визрівання цивілізації для народу”.

З другого боку, цивілізація виявлятиме ще більше розшарування країн, посилення міграції населення із зростанням безробіття, фінансових криз світового масштабу, нових каналів торгівлі зброєю, розповсюдження наркотиків, а тероризм може набути міжнародного характеру. Тому “у планетарному масштабі швидкого поліпшення життя людей не очікується”, бо люди ще довго залишатимуться в умовах бідності і навіть голоду, хоч “обсяги їх не зростатимуть” [5, с. 14], – висловив припущення М. Амосов. Він відзначав, що в бідних країнах можуть виникати авантюри дії, що “майбутнє, на-

віть віддалене, не обіцяє безконфліктності в суспільстві, не гарантує постійного соціального прогресу”, що можуть з’явитися нові фактори ризику, загострюватимуться проблеми народонаселення, забруднення довкілля, значне зменшення матеріальних і енергетичних ресурсів у наступних 1-2 століттях [2, с. 94, 87].

На далеку перспективу збереження природного середовища і життя на Землі ставатиме “головним критерієм оптимальності ідеології і суспільного устрою у глобальному масштабі”, а “без відродження моральності не буде ні економіки, ні екології і, звичайно ж, соціалізму” [1, с.188, 189, 44], – передбачливо підкреслив М.Амосов. Він поставив питання про необхідність збалансованого ставлення людей до природи задля збалансованого розвитку людства і вироблення реальних моделей суспільних систем, “годящих для далекого прогнозування”. Вчений пропонував враховувати вплив техніки, що “змінює обличчя суспільства”, в процесі еволюції якого будуть вноситися поправки. Інтернет сприятиме розповсюдженню ідеї «здорового суспільства», штучний інтелект розширюватиме можливості вирішення назрілих проблем, а науки подолають обмеженість розуму, уряди й народи “будуть прислухатися до доказів науки”, психологія і соціологія допомагатимуть виробленню правильних критеріїв поведінки в суспільстві і “людство ввійде в епоху компенсації” [1, с.189, 225, 226], – прогнозував М. Амосов. Він оптимістично переконував: “майбутнього боятися не треба”, а поєднуючи особисте й суспільне, допускаючи компроміси, можна буде досягати стійкості й прогресу [3, с. 17].

Запорукою подолання страху перед майбутнім й прогресивних змін має стати підвищення ефективності суспільного ладу, на думку відомого українського вченого-економіста, керівника Міжнародного інституту менеджменту, Міжнародного центру перспективних досліджень Богдана Гаврилишина. Він у доповіді Римському клубові “Дороговкази в майбутнє: до ефективних суспільств” виокремив здоров’я, харчування, добробут з-поміж соціальних показників, покликаних “визначити основні потреби людини та міру їх задоволення” [8, с.204,207]. Про умови існування людини свідчить прямий показник стану здоров’я населення – середня тривалість життя. Вона обумовлюється фізичним і психічним станом, який в свою чергу залежить від багатьох факторів, передусім “зрілості економіки”, розподілу створеного суспільного багатства.

Водночас важливим фактором економічного зростання постає здоров’я людей, підвищення продуктивності праці.

Непрямі показники стану здоров’я громадян пов’язані з рівнем розвитку системи охорони здоров’я, розширенням мережі і поліпшенням медичного обслуговування, організацією повноцінного відпочинку з перевагою активних форм і зменшенням пасивним послугуванням розваг.

З наближенням постіндустріальної

стадії в розвинутих країнах зміщуються пріоритети в бік суспільних потреб: “чисте навколишнє середовище, високий рівень освіти і охорони здоров’я, цікава, а не лише вигідна праця для всіх” [8, с.71]. Розширення перспектив соціального благополуччя, більше задоволення основних потреб людей пов’язував Б.Гаврилишин з удосконаленням політичного устрою, ціннісними орієнтаціями громадян, особливо політичної верхівки. Вчений наголошував на важливості приходу “до влади в усіх її гілках і на всіх рівнях справжньої політичної еліти”. Майбутнє України пов’язував із пошуком правильних шляхів становлення “нормальної держави” з розвинutoю соціальною сферою, де буде “високий рівень науки та освіти, добрий стан здоров’я населення, достатні заробітні плати і пенсії, ... соціальна справедливість” [8, с.240-241]. “Сферу охорони здоров’я треба приватизувати, але ввести обов’язкове страхування, зберігати контроль держави і над якістю охорони здоров’я, і над діяльністю страхових компаній” [8, с.245], - передбачливо прогнозував Б.

Гаврилишин. Він з метою підготовки “справжньої еліти” створив благодійний фонд для підтримки молодих людей, що думають про майбутнє України, “мають відмінний погляд на світ зі здорового системного цінностей” і “проведуть країну крізь процес перетворення до того, що я називаю нормальною країною” з економічним добробутом і процвітанням населення, співжиттям з природою і соціальною справедливістю [9, с. 276].

Суголосні думки висловив Юрій Щербак – відомий український письменник, дипломат, політичний діяч – у книзі “Україна: виклик і вибір” щодо розробки національної програми дій, серед яких називає створення громадянського суспільства і забезпечення прав людини, а перш за все “працевлаштування громадян, їх добробут і охорона здоров’я”, щоб у “Післямайбутньому” з появою “Номо globalis” відвернути “загрозу мутацій при перебудові суті людини” [17, с.471, 473]. Запобіганням небезпеки мутаційних процесів потрібні багатопланові пошуки шляхів до «здорового суспільства» з розширенням сприятливих умов для розвитку людини як здорової біосоціальної духовної істоти. До розробки довгострокової перспективної програми «здорова людина в здоровому суспільстві» можуть долучитися не тільки інститути наукової медицини та фахівці охорони здоров’я але й новостворена «система *здорової* соціальної політики». Першочерговими завданнями такої системи стали б діагностування «мутаційних» впливів негативних суспільних явищ, зокрема, корупції, зниження матеріального забезпечення більшості населення країни, воєнно-руйнівні процеси на Донбасі та в Криму, забруднення довкілля, інші екологічні небезпеки, а також вироблення рекомендацій стосовно універсальних гарантій існування здорової людини, відповідних перетворень в усіх сферах суспільства, впровадження та дотримання здорового способу життя людей.

У цьому процесі світоглядними орієнтирами могли б стати обґрунтовані українськими мислителями виховний ідеал “повноцінної людини” (В. Янів), “людини, яка має бути” (О. Кульчицький), ідеї «нового суспільства з ідеалом Шевченківської людини» (М. Шлемкевич), «нормального суспільства», в якому людина стає тим, «що вона *може* зробити» (М. Попович); «справедливого державного устрою з високим рівнем здоров’я українського народу і зведенням до мінімуму хвороб», з турботою про молоде покоління, «бо саме воно і буде творити майбутнє» (Г. Ващенко).

Отже, від усвідомлення усіма громадянами необхідності бути здоровими й активними творцями майбутнього залежить подальший розвиток українського суспільства.

Література:

1. Амосов Н. М. Книга о счастье и несчастьях: Дневник с воспоминаниями и отступлениями. Кн. 2 / Н.М. Амосов. – М.: Мол. Гвардия, 1990. – 238 [2] с., ил.
2. Амосов Н. М. Моё мировоззрение. /Н.М. Амосов. – М.: ООО “Издательство АСТ”; Донецк: “Сталкер”, 2003. – 109 [3] с.
3. Амосов Микола. На порозі нового віку / Микола Амосов// Дзеркало тижня. №39 (260) 2 жовтня 1999 р.
4. Амосов М. М. Роздуми про здоров’я. /М.М. Амосов. – К.: Здоров’я. – 168 с.
5. Амосов М. Світ на порозі ХХІ століття / М. Амосов.// Вісник Національної Академії Наук України. – № 10. – 1999 р. – С. 3-14.
6. Вассиян Юліян. Твори. Т.1. Степовий сфінкс. Суспільно-філософські нариси / Юліян Вассиян. Торонто. “Євшан-зілля”, 1972. – 288 с.
7. Винниченко Володимир. Конкордизм. Система будування щастя: Етико-філософський трактат / В.К. Винниченко. /Передм. Т.І.Гундорової. – К.: Укр. письменник, 2011. – 335 с.
8. Гаврилишин Богдан. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє: доп. Римському Клубові / Богдан Гаврилишин; упоряд. В. Рубцов. – Вид. 3-тє, допов. – К.: Унів. Вид-во ПУЛЬСАРИ, 2009. – 248 с.: портр.
9. Гаврилишин Б. Залишаюсь українцем: спогади / Богдан Гаврилишин. – К.: Унів. Вид-во ПУЛЬСАРИ, 2011. – 288 с.; іл.
10. Ібрагімов М. М. Сова Мінерви і Аполлон: філософські есе про спорт / М.М. Ібрагімов. – К.: ТОВ “НВП” Інтерсервіс, 2013. – 320 с.
11. Ібрагімов Михайло. Філософія спорту в генезі історико-культурних студій та у вітчизняних перспективах / Михайло Ібрагімов // Філософська думка. 2014. - №1. – с. 97-110.
12. Ібрагімов Михайло. Філософія спорту в контексті екзистенціальної антропології. /Михайло Ібрагімов // Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки. – 2014. Вип.18. – С. 43-50.
13. Ібрагімов М. М. Філософія спорту в концепції української світоглядно-кордоцентричної традиції /М.М. Ібрагімов // Вісник Прикарпатського університету. – Серія: Фізична культура. – Івано-Франківськ, 2011. Вип.14. – С. 55-63.

14. Липа Юрій. Призначення України / Юрій Липа. – Львів, “Просвіта”, 1992. – 270 с.
15. Платон. Государство // Мыслители Греции. От мифа к логике. Сочинения. – М.: ЗАО Изд-во экс ЭКСМО-Пресс; Харьков: Изд-во Фолио, 1998. – С.91-440.
16. Фрагменты ранних греческих философов. Часть I. От этических теокосмогоний до возникновения атомистики. – М.: Наука, 1989. – 576 с.
17. Щербак Ю. Україна: ВІКЛИК і ВІБІР. Перспективи України в глобалізованому світі ХХІ століття / Ю.Щербак. – К.: Дух і Літера, 2003. – 578 с.

УДК: 165.745+614

ФИЛОСОФСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ ПРОГНОСТИЧЕСКИХ КОНЦЕПЦИЙ ЧЕЛОВЕКА И «ЗДОРОВОГО ОБЩЕ- СТВА»

Голянич М.Ю., Синицина А.В.

ГВУЗ "Ивано-Франковский медицинский национальный университет", г. Ивано-Франковск, Украина

Резюме: В статье на основе анализа высказанных украинскими и зарубежными мыслителями положений рассматривается философское обоснование прогностической концепции здоровья человека и «здорового общества». Концептуальный подход к изучению вопроса здоровья человека и возникновения медицины и системы здравоохранения начало в глубокой древности и развито многими украинскими мыслителями ХХ - начала ХХІ века.

Содержание статьи содержит анализ прогностических идей известного ученого Николая Амосова о взаимосвязи человека и общества, и условий поддержки «уровня здоровья» людей, формирование у них «здоровых потребностей» в процессе созревания цивилизации. Показано значимость физического воспитания и спорта для сохранения «здоровой нации» и формирования «культуры телесности» для подъема жизнетворчества современного человека в «философии спорта» современного исследователя Михаила Ибрагимова. Также раскрыто принцип конкордизма Владимира Винниченко рассмотрены важные источники сохранения жизни и здоровья украинского народа Юрием Липой.

Авторы считают необходимым в центре мировоззренческой переориентации поставить здорового человека как биосоциальную и духовную личность и предлагают разработать перспективную программу «Здоровый человек в здоровом обществе».

Ключевые слова: здоровье человека, «здоровое общество», здоровый образ жизни, здоровая социальная политика, будущее, медицина.

UDC: 165.745+614

PHILOSOPHICAL SUBSTANTIATION OF PROGNOSTIC CONCEPT OF HEALTH OF MAN AND “HEALTH SOCIETY”

M.Y. Holyanych, A.V. Sinitsyna

State Higher Educational Institution
"Ivano-Frankivsk National Medical
University", Ukraine

Abstract. The complex research issue is devoted to philosophical substantiation of prognostic conception of health of man and “healthy society” on the basis of analysis of views of Ukrainian and foreign thinkers. Conceptual approach concerning studying of question of health of man and arising of medicine and health system was formed in ancient times and developed by Ukrainian philosophers of XX – the beginning of XXI century.

Content of the article includes analysis of prognostic ideas of famous scientist Mykola Amosov concerning correlation between man and society and conditions of supporting of “level of health” of man, forming “health necessities” within arising of civilization. Philosopher connects it with such affirmative things as broadening of new technologies, introduction of unite standards (specifically within saving of civil rights), development of world’s economy, intensification of contribution and integration of countries, formation of ecology as part of moral. In the context of views of Amosov about confirming of healthy way of life, “health as content of life” was shown significance of physical education and sport for saving of “health nation” and forming of “body culture” for raising of life creativity of modern man within “philosophy of sport” of modern scientist Mykhailo Ibragimov. Strengthening of humanistic essence of physical culture is condition of increase of social activity of people. That is why it is important to form the ideal of health in social consciousness. Within new concept of saving health of nation and health of separate man intention of physical culture as a part of human activity is needed. Moreover the principle of cordocentrism which belongs to Volodymyr Vynnychenko was exposed. According to philosopher, it is possible in future to coordinate human life with nature and social norms thanks to healthy nourishment, getting rid of bad habits and different sources of poisoning of human body. Volodymyr Vynnychenko proved necessity of finding of ways of ensuring of “social health” to make healthier “all spheres of human activity”. Yuriy Lypa, Yulian Vassyian and other thinkers appealed to saving of life and health of man as the highest value and condition of existing of Ukrainian nation in future.

The important statements of Bohdan Havrylyshyn concerning high state of health of population as indicator of effectiveness of social development, as factor of economic raising and functioning of “normal state” are exposed in the

article. Such point of view that the main indicator of state of health of nation is middle durability of life belongs to famous Ukrainian economist, leader of International institute of management. According to him, middle durability of life depends on indicator of social development, factor of economic rise, normal functioning of state with developed social sphere, high level of science and education, forming "real elite" with healthy system of values.

Position of famous Ukrainian writer, diplomat Yuriy Shcherbak is similar to previous point of view. His minds concern the elaboration of perspective national program "Healthy man within healthy society". Institutes of scientific medicine and specialists of sphere of health system and new "system of healthy social politics" can take part within this program. The main assignments of such

system are diagnosis of different influence of negative social phenomena, specifically corruption, lowering of level of money maintenance of human, military processes, pollution of environment, other ecological problems. Except these tasks, elaboration of recommendations concerning universal guaranties of existing of healthy man, transformations in all social spheres and fixing of healthy way of life of people.

Authors consider that it is necessary to understand healthy man in the role of biosocial and spiritual person as the central point of worldview. They suggest to make such perspective program as "Healthy man within healthy society".

Key words: health of man, "healthy society", healthy way of life, healthy social politics, future, medicine.

Огляди

УДК: 616.366-002+613.98

МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ГОСТРОГО КАЛЬКУЛЬОЗНОГО ХОЛЕЦИСТИТУ У ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО І СТАРЕЧОГО ВІКУ

Чурпій В.К.¹, Чурпій К.Л.¹, Чурпій І.К.²

¹Маловисківська центральна районна лікарня, Кіровоградська область.

²Івано-Франківський національний медичний університет, Україна

Резюме. Ріст захворюваності на гострий холецистит вивів його до найбільш поширеного ургентного хірургічного захворювання після гострого апендициту. Висока післяопераційна летальність, від 2 до 12 %, не має тенденції до зниження. До 25 % пацієнтів з гострим холециститом складають особи старші 75 років. Саме ця категорія пацієнтів з високим анестезіологічним ризиком й формує основну питому вагу в післяопераційній летальності та у розвитку ускладнень. Рівень післяопераційної летальності в них складає від 8 до 18 %, а серед хворих понад 80 років – 40 - 50 %, і є у 10 - 12 разів вищий, ніж у молодих пацієнтів.

Наявність конкрементів у жовчному міхурі є пусковим чинником розвитку цієї патології – як правило, гострий холецистит у 90 % випадків виникає на фоні холелітіазу. Жінки хворіють вдвічі частіше, ніж чоловіки, але з віком ця різниця знижується і в похилому і старечому віці чоловіки і жінки хворіють з однаковою частотою.

Понад 67 % випадків у геронтологічних хворих з гострим калькульозним холециститом госпіталізація проводиться пізніше 48 годин з початку захворювання. На час госпіталізації у цих пацієнтів вже спостерігаються ускладнення

гострого калькульозного холециститу. Він супроводжується проявами гострого біліарного панкреатиту у 63 % випадків, обтураційної жовтяниці у 25 %, холангіту у 12 - 87 %, SIRS у 70 %. Розвиток позаміхурових ускладнень, в свою чергу посилює тяжкість стану пацієнта, значно погіршує перебіг захворювання і прогноз хірургічного втручання. Деструкція стінки жовчного міхура є типовою для хворих похилого та старечого віку і до 20 % спостережень відмічається вже в перші доби захворювання. Прогресування гнійно-деструктивного процесу погіршує системний кровотік, що викликає посилення ішемії в стінці жовчного міхура. Саме тому, консервативна терапія у геронтологічних хворих у більшості випадків є неефективною.

Основним методом скринінгу хворих на жовчнокам'яну хворобу є ультрасонографія.

Ключові слова: гострий холецистит, лапароскопічна холецистектомія, пацієнти похилого і старечого віку.

Вступ. За останні роки спостерігається зростання захворюваності на гострий холецистит, який став найбільш поширеним ургентним хірургічним захворюванням після гострого апендициту. Післяопераційна летальність залишається високою, складає від 2 до 12 % і не має